

родноослободилачке борбе, тим што Покрајински комитет није заседао. Драгојло Дудић био је председник ослободилачког одбора, што је на нивоу члана Покрајинског комитета

Да ли је тада сељачкој Србији требало један сељак да буде председник Главног народноослободилачког одбора, прве револуционарне владе Србије или је он тај који је међу Србима и био најзаслужнији, најпозванији, да буде председник тог одбора?

То су по мом мишљењу питања, за проучавање. Ми смо у рату разликовали комунисте и комунисте, па се од руководећих комуниста тражила далеко већа одговорност, владао је један изоштренији критеријум. Драгојло Дудић био је образован комуниста, изграђен комуниста, изграђен до нивоа Покрајинског комитета, и то што је написано о њему је све у у реду, али мислим да га понижавамо ако му се дивимо превише као обичном сељаку који је негде залутао у партизанае. Сматрам да има још непознатих и неистражених чињеница у вези са револуционарним радом Драгојла Дудића и да је сада последњи минут да све оно што је написано о њему ми допуњимо и да то остане трајно речено на један нови начин бар кад је у питању тај период у коме је изабран у Покрајински комитет 1940. године.

Уколико немамо других докумената, мишљења сам да би требало консултовати Мому Марковића или Петра Стамболића и тако добити информације за којима трагамо.

Др Здравко АНТОНИЋ:

Није ово никаква реплика него ме је подстакла дискусија генерала Миће Јанковића. У Крагујевцу је 15. и 16. септембра 1981. године одржан Симпозијум на тему Главни штаб Србије. Жао ми је што књига о томе није изашла, још више што није обрађена та тема, јер би у њој видели један однос на релацији Главни штаб Србије и ово о чему данас разговарамо, сагледали би однос Драгојло Дудић и Главни штаб. Вероватно би се поставило питање теме која се зове проблем руковођења Покрајинског комитета и Главног штаба и како то једно с другим делује, како једно друго засењава или прераста или се допуњава, контрира и тако даље. У том смислу остаје тема која је потребна да баци више светла на ово питање.

Ми знамо да је Марјановићева теза 1963. добро оцењена, да је дала једну експозицију развитка устанка у Западној Србији, али да је оставила на најнижој тачки, пропаст Ужичке Републике. Са становишта једне теме то је прихватљиво, са становишта укупне историографије и проучавања револуције у Србији и Југославији то није, јер је било потребно да се после тога појави неки аналитичко-синтетички рад који би сериозно утврдио шта је као баштина Ужичке Републике остало да живи, пре свега у људском фактору који је напустио овај простор и отишао у бригаде, Прву и Другу и друга тела по Босни и Санцаку. Такође у материјалним средствима — на наоружању, искуству и борби и укупном искуству, организацији НОР-а на војнополитичком плану, што је врло важно јер се после преточавало у Источној Босни и другде где су формиран окружни комитети. Наводим само један од елемената. Дакле, требало би то проучити даље, да би се спојило са оном кариком кад се враћају бригаде 1944. у Западну Србију, за ослобођење Београда, односно за Сремски фронт и коначно ослобођење земље. Тако ја видим објашњење ових проблема. Једно сегментирање, које се може хвалити или критиковати или реално приказивати није за себе само довољно без укупног ланца у тој карици. Из тог разлога требало би израдити праву монографију Ваљевског НОБ одреда која би морала бити, право истраживање из дана у дан и прика-

зати све што је из Западне Србије на југословенском простору остало као баштина и као трајна вредност; нешто је од тога дао друг Глишић у својој најновијој књизи *Ужичка Република* и његова тема није била таква да захвата и ово питање.

Завршна реч председавајућег мр Милана ТРИПКОВИЋА:

На крају овог напорног, али врло корисног дана да резимирамо шта смо урадили. Слушајући саопштења, дискусије, изречене оцене можемо закључити да смо постигли добре резултате на овом скупу.

Личности Драгојла Дудића пришли смо интердисциплинарно: изучавали смо га у времену у коме је живео и настојали да сагледамо место и његову улогу. Овог пута бавили смо се и темама које нису биле предмет досадашњих истраживања и оне су нам помогле да добијемо што потпунији људски и политички портрет Драгојла Дудића.

Посебну вредност овом скупу дали су наши познати историчари, који су одазивајући се позиву да говоре о Драгојлу Дудићу дали једну нову димензију у изучавању животног и револуционарног пута Драгојла Дудића сагледавајући га у ширим просторима наше револуције.

Свесни смо да нисмо исцрпили ову широку тему. Надамо се да ће ова врло слојевита политичка личност бити после овог скупа подстицај и изазов за нова проучавања и да ћемо у скорије време имати прилике да читамо нове радове о Драгојлу Дудићу.

У име организатора научног скупа захваљујем се подносиоцима саопштења, саборцима Драгојла Дудића и свима учесницима. Посебно се захваљујем Институту за савремену историју из Београда који је дао драгоцен допринос у организовању овог скупа.